
Таким чином, аналіз структури землекористування територіальних громад басейну р. Нічлава, показав значну диференціацію і розбалансованість земельних угідь. В середньому частка природних угідь в межах басейну Нічлави становить 30%. Найнижчим цей показник є у Васильковецькій (23%) та Заводській (26%) територіальних громадах.

Література:

1. Заблоцький Б., Гавришок Б., Дем'янчук П. Облік площ земель сільськогосподарського призначення територіальних громад Тернопільської області: джерела, повнота та репрезентативність інформації. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. 2022. №2. С. 76-83.

2. Кузик І., Кузик З. Сучасний стан та напрямки оптимізації землекористування басейну річки Нічлави. Вісник Тернопільського відділу УГТ. №2 (випуск 2). 2018. С. 44-48.

3. Мельник Ю.Т., Царик Л.П., Кузик І.Р. Регламентация господарської діяльності на ставках і водосховищах в басейні річки Нічлава. Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Вип. 38. 2022. С. 29-38.

4. Природні умови та ресурси Тернопільщини. За ред. М.Я. Сивого, Л.П. Царика. Тернопіль: ТЗОВ: «Терно-граф», 2011. 512 с.

5. Царик Л.П., Царик П. Л., Кузик І. Р., Царик В. Л. Природокористування та охорона природи у басейнах малих річок: монографія. Тернопіль: Тайп, 2021. 162 с.

Юрій СМЕРЕЧИНСЬКИЙ, аспірант

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ У ДОВОЄННІ РОКИ

Постановка науково-практичної проблеми. Лісове господарство є однією із важливих галузей для країни, як в економічному плані, забезпечення населення деревиною і зокрема паливною, так і в напрямку екологічному та

антропологічному, оскільки має вагоме значення для формування здоров'я людей, саме тому галузь потребує детальної оцінки.

Актуальність і новизна дослідження. У зв'язку із проведенням реформи лісового господарства особливо гостро постає питання оцінки діяльності ведення лісового господарства державними підприємствами задля визначення недоліків та доцільності реформування галузі.

Виклад основного матеріалу. Тернопільська область відноситься до малолісистих областей України. Площа земель лісогосподарського призначення області становить 201,4 тис. га, з них 183,2 тис. га земель, вкритих лісовою рослинністю. Лісистість області складає 13,3%. На одного жителя області припадає 0,19 га вкритих лісом земель. Ліси на території області розташовані нерівномірно та зосереджені, в основному, у північній (з переважанням соснових деревостанів) і північно-західній частині (бук, граб), де лісистість досягає 20-25%, а також у південній частині (дуб, граб), де лісистість досягає 14-18% [1].

Після проведення укрупнення, 148,6 тис. га лісів області (73,8%), перебувають у постійному користуванні 3 державних підприємств (Бережанське лісомисливське господарство, Кременецьке лісове господарство, Чортківське лісове господарство), що входять до сфери Управління Тернопільського обласного лісового та мисливського господарства [2].

Площа земель державного лісового фонду області за останні п'ять років збільшилася на 1444 га. В межах земель державного лісового фонду наявні 283 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 37,4 тис. га або 25,2% усієї території лісфонду (природно-заповідний фонд Тернопільської області – 8,98%) [2].

В лісах державного лісового фонду області переважають твердолистяні породи (дуб, бук, граб, ясен, клен). Всього доля твердолистяних порід – 82,3%; хвойних порід (сосна, ялина, модрина) – 14,2%; м'яколистяних порід (береза, липа, вільха) – 3,3%; інших деревних та чагарникових порід – 0,2%. Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок

лісогосподарських підприємств за групами віку: молодняки - 17,7%; середньовікові – 51,0%; пристигаючі – 15,5%; стиглі та перестійні – 15,8%. Загальний запас деревини в лісах підприємств становить 31,4 млн м³, в тому числі стиглих і перестійних – 5,9 млн м³ [1].

Правовстановлюючі документи на землю (речові права на земельні ділянки) оформлені всього на площу понад 57,5 тис. га, що становить 38,7% площі земель лісового фонду, в тому числі за 2021-2022 роки правовстановлюючі документи отримані на площу понад 28,4 тис. га (50% від загальної площі). Разом з тим, станом на кінець першого півріччя 2022 року проведено інвентаризацію земель лісогосподарського призначення державної форми власності для ведення лісового господарства і пов'язаних з ним послуг загальною площею 43889 га, які перебувають у постійному користуванні державних лісогосподарських підприємств [3].

Таблиця 1

**Показники ведення лісового господарства
держлісгоспами у 2017-2021 роках [4]**

Показники	Одиниці виміру	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Загальна площа земель держлісфонду	га	157 676	158 430	158 937	159 079	148 599
Виготовлено правовстановлюючі документи на землі держлісфонду	га	13 658	30 302	36 383	39 572	47 558
	%	8,7	19,1	22,9	24,9	32,0
Відтворення лісів	га	629	683	633	606	762
лісовідновлення	га	524	482	372	309	351
лісорозведення (нові ліси)	га	61	151	201	251	349

природне поновлення	га	44	50	60	46	62
Вирощено садивного матеріалу	млн. шт.	4,9	5,6	5,6	4,8	5,2
Вирощено декоративного посадматеріалу	тис. шт.	433	664	632	695	376
Вирощено із закритою кореневою системою	тис. шт.	95	132	239	255	372
Заготівля деревини від всіх видів рубок	га	6 775	6 782	7 136	6 381	6 458
	всього м ³	283 656	283 034	289 881	266 638	276 071
	ліквід м ³	237 711	238 159	247 960	229 143	238 023
Рубки формування і оздоровлення лісів	га	6 000	6 147	6 492	5 741	5 799
	всього м ³	135 883	140 789	150 222	126 025	133 506
	ліквід м ³	106 878	111 927	122 264	102 882	110 144
Рубки головного користування	га	775	635	644	640	659
	ліквід м ³	130 833	126 232	125 696	126 261	127 879

За останні п'ять років державними підприємствами відтворення лісів проведено на загальній площі 3766 га, нові ліси висаджено на площі 1176 га (31% від загального обсягу відтворення лісів). Площа створених лісів більше ніж 1,5 рази перевищує площу суцільних зрубів. Основною лісовою

породою, якою відновлюється ліс у державних лісогосподарських підприємствах є цінна порода – дуб звичайний 75% [7].

В лісових розсадниках вирощено 5,2 млн шт. стандартного садивного матеріалу, з них 2,7 млн шт. сіянців дуба звичайного. Із закритою кореневою системою вирощено 372 тис. шт. саджанців, із них лісові породи – 319 тис. шт., декоративні – 53 тис. шт. [7].

Важливе питання – стабільне забезпечення лісокультурних робіт високоякісним садивним матеріалом необхідного асортименту. Починаючи з 2019 року на базі ДП «Чортківський лісгосп» за власні кошти підприємства впроваджено вирощування садивного матеріалу лісових порід із закритою кореневою системою за європейськими технологіями:

- лінія напівавтоматичного посіву;
- теплиця для вирощування садивного матеріалу;
- навіс притінення для дорощування садивного матеріалу;
- поле дорощування із рамповим поливом;
- установки для флотації та термотерапії жолудів;
- установка для обробки насіння хімічними препаратами;
- холодильна камера для зберігання лісового насіння (10 тонн жолудя).

Щороку рубки по всіх видах користування проводяться на площі понад 6,5 тис. га, від яких заготовлено 270 тис. м³ деревини, в тому числі 230 тис. м³ ліквідної деревини. Використання середнього приросту становить 54%. Загальний лісосічний фонд (наявні ресурси) рубок головного користування та рубок пов'язаних з веденням лісового господарства становить 217,4 тис. м³ деревини, з них 58,0 тис. м³ лісоматеріалів круглих (ділової деревини) або 26,7%. А така порода як граб в лісосічному фонді становить 35% [2].

Рис. 1. Стан насаджень у лісах Тернопільщини

Усі державні підприємства виставляють всю необроблену деревину на електронні аукціони, окрім деревини для задоволення потреб бюджетних установ та населення для опалення та для потреб індивідуального будівництва (для фізичних осіб).

На ведення лісового господарства за 2021 рік використано 253,4 млн грн. Витрати збільшились до минулого року на 82,4 млн грн [2].

У відповідності до Програми розвитку лісового господарства Тернопільщини на 2017-2021 року протягом 2021 року лісогосподарськими підприємствами освоєно 65,0 тис. грн коштів обласного бюджету, які використані на виготовлення правовстановлюючих документів на нові землі. Фінансування на 1 га лісового фонду за рахунок власних коштів становить 1705 грн. Реалізація на 1 га лісового фонду склала 2158 грн. Вартість знеособленого кубометра заготовленої деревини складає 1131 грн, що на 303 грн більше до минулого періоду. Ціна знеособленого кубометра реалізованої деревини становить 1259

грн, що на 389 грн більше відповідного періоду минулого періоду [2,3,4].

За 2021 рік в структурі заготівлі деревини від всіх видів рубок лісоматеріали круглі становлять 26,8%, що на 2% більше до планових показників.

Деревообробні підрозділи підприємств за 2021 рік переробили 34,2 тис. куб. м деревини, що більше до 2020 року на 7,5 тис. куб. м. Випущено продукції переробки на суму 60,1 млн грн. Всього за 2021 рік відновлено ремонт та реконструйовано 4,4 км земляного полотна та дорожнього одягу.

Чистого доходу від реалізації продукції отримано 320,6 млн грн, що на 92,5 млн грн більше аналогічного періоду минулого року або 154%. За 2021 рік підприємства отримали 4054 тис. грн чистого прибутку. Коефіцієнт рентабельності усієї діяльності становить 1,3. Коефіцієнт рентабельності по всіх лісгоспах збільшився до відповідного періоду минулого року і становить в межах від 1,1 до 1,5. За звітний період підприємства використали капітальних інвестицій на суму 10 млн грн, що більше плану на 3,4 млн грн. До бюджетів усіх рівнів сплачено 112,3 млн грн податків, зборів та обов'язкових платежів, що на 43,3 млн грн (63%) більше ніж за відповідний період 2020 року, в тому числі до державного бюджету – 64,2 млн грн, до місцевого бюджету – 48,1 млн грн. Найбільшу питому вагу в сумі сплачених податків становить ПДВ – 48,8 млн грн, податок з доходів громадян – 28,8 млн грн, збір за спеціальне використання лісових ресурсів – 21,8 млн грн, а також податок на землі – 7,1 млн грн. [2].

Всі державні лісгосподарські підприємства в період воєнного стану в повному обсязі виконують мобілізаційні завдання щодо забезпечення народного господарства деревиною та іншими матеріальними цінностями, комплекс лісгосподарських робіт відповідно до матеріалів лісовпорядкування та виробничих завдань, забезпечують охорону та захист лісів, проводять роботи щодо відновлення та посадки нових лісів в запланованих обсягах, заробітна плата та сплата податків до бюджетів всіх рівнів виплачується в повному обсязі вчасно. Станом на кінець першого півріччя 2022 року

лісогосподарськими підприємствами надана ресурсна допомога на суму понад 5,1 млн грн.

Висновки. Отже основною проблемою на розв'язання якої слід спрямувати зусилля є недостатня залісеність області та досягнення її нормативного показника, що становить 20% від загальної площі області. Вирішення зазначеної проблеми має виняткове значення для Тернопільської області та потребує залучення коштів з бюджетів різних рівнів. Роботу щодо нарощування обсягів захисного лісорозведення, яка стримується відсутністю фінансування з державного бюджету та довготривалими процедурами передачі земель під залісення, необхідно продовжувати за будь-яких умов, оскільки залісення малопродуктивних і деградованих земель залишається ключовим напрямком поліпшення складної екологічної ситуації в області.

Література:

1. Характеристика лісового господарства області.
URL: <https://ternopilis.gov.ua/upravlinnja/kharakteristika-lisovogo-gospodarstva-oblasti.html>
2. Матеріали Тернопільського обласного управління лісового та мисливського господарства.
3. Матеріали управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної державної адміністрації.
4. Програма розвитку лісового господарства Тернопільської області на 2017-2021 роки.
5. Програма розвитку з охорони, захисту, використання та відновлення лісів Тернопільщини на 2022-2026 роки.
6. Матеріали звітів управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної державної адміністрації про стан виконання завдань, визначених Указом Президента України від 07.06.2021 № 228/2021 «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів» станом на 01.05.2022.

7. Створення нових лісів на Тернопільщині: питання актуальне для лісівників, але не для громад. URL: <https://ternopilis.gov.ua/pres-sluzhba/novina/article/stvorennja-novikh-lisiv-na-ternopilshchini-pitannja-aktualne-dlja-lisivnikov-ale-ne-dlja-gromad.html>

8. Царик Л.П., Смеричинський Ю.В. Оцінка перспективи створення нових лісів у Тернопільській області. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Екологія». 2022. Вип. 27. С. 72-79. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-4259-2022-27-06>

Анастасія СЕРКІЗ, аспірантка

ЕМІСІЯ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ У МІСТІ ТЕРНОПІЛІ

Вступ. Сьогодні людство зіштовхнулося із проблемою зміни клімату. У довгостроковій перспективі забруднення парниковими газами неабияк впливають на екостан атмосфери. На разі основною метою міжнародної співпраці, стосовно кліматичних умов є потреба, запобігти зміні клімату. Для коректного регулювання ситуації необхідне впровадження нових систем моніторингу, які більш адаптовані до умов сучасного світу та дають можливість отримувати дані, щодо забруднення середовища без перебоїв.

Розглянуто вплив емісій парникових газів від транспортних засобів у місті Тернопіль. Встановлено проблему, стосовно відсутності статистичних даних, що суттєво уповільнює дослідження питання забруднення повітря. Запропоновано шляхи покращення ситуації, та вдосконалення систем моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив автотранспорту на атмосферу досліджують різні організації, наукові установи та автори по всьому світу. Зокрема, багато досліджень проводять такі організації як Міжнародне агентство з енергетики, Міжнародне агентство з глобальних досліджень та